

ESCURÇONERA

Scorzonera hispanica L.

[1753, Sp. Pl. : 791] $2n = 14$



Scorzonera hispanica

Scorzonera hispanica ssp. *glastifolia* Làmina:
JAN KOPS



Scorzonera hispanica. Foto: PAUL FABRE



arrels de *Scorzonera hispanica*





Sc. angustifolia



Sc. hirsuta



Sc. hispanica



Sc. laciniata

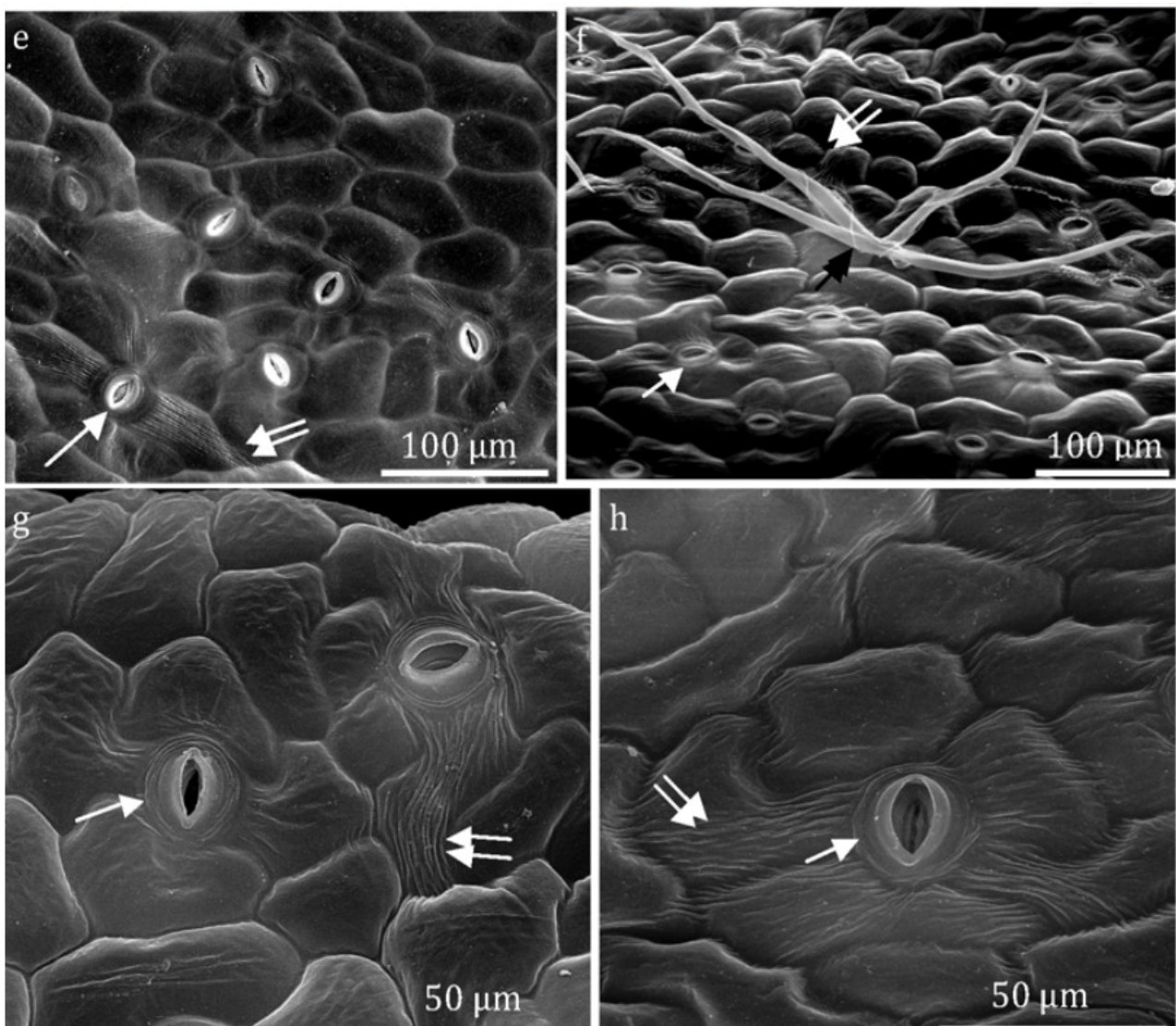
NOMS POPULARS

Alemanys:	Garten-schwarzwurzel/Echte schwarzwurzel / Schwarzwurzel / Spanische schwarzwurzel
Anglès:	Black oyster plant / Black salsify / Scorzonera / Serpent root / Spanish salsify / True scorzonera / Viper's grass / Viper's grass / Viper's herb
Àrab:	سلسفي هسباني
Basc/Euskera:	astobeharri, astobelarr, astrapel, sendapoki, sendapokia, senpapoquia, sensapoki, teebuza, terebuza.
Castellà:	Escorzonera/Salsifi negro / aberbaja, barbaja, herbaja, herbajo, churrimana, churrimana de los pastores, churrimanes, escorcionera, escorcionera española, escorcionera mayor, escorcionera real, escurzo, salsifi, salsifi de España, tetas de vaca, viperina
Català:	Escurçonera/Escurçonera hispana / Escurçonera hispànica/ farinetes, herba escurçonera/ sebolla
Danès:	Skorzonerrod/Haveskorzoner/Aspargesrod / Have-skorsonår / Have-skorsonér / Haveskorzone / Skorzoner / Skozoner
Eslovac:	Hadomor španielsky
Eslovè:	Gadnjak španski
Estonià:	Aed-mustjuur
Finlandès:	Mustajuuri/Skortsonera
Francès:	Scorsonère/Scorzonère/Salsifis noir / Scorzonère d'Espagne
Grec:	Σκορζονέρα η ιοπανική
Holandès:	Grote schorseneer/Echte schorseneer
Hongarès:	Feketegyökér/Spanyol pozdor / Télispárga
Islandès:	Púkarót
Italià:	Scorzonera di spagna
Japonès:	キバナバラモンジン
Kurd:	Sping/Kokreşa çivanokî / Kokreşa xwaroviçko
Noruec:	Skorsonnerrot/Skorsonerrot
Polonès:	Wężymord czarny korzeń
Portuguès:	Escorcioneira maior
Rus:	Козелец испанский/Скорцонера испанская / Сладкий корень / Чёрный корень
Suec:	Svartrot/Scorzonera
Turc:	Sakız otu
Txec:	Hadí mord španělský
Ucrainès:	Скорцонера іспанська
Xinès:	黑婆罗门参

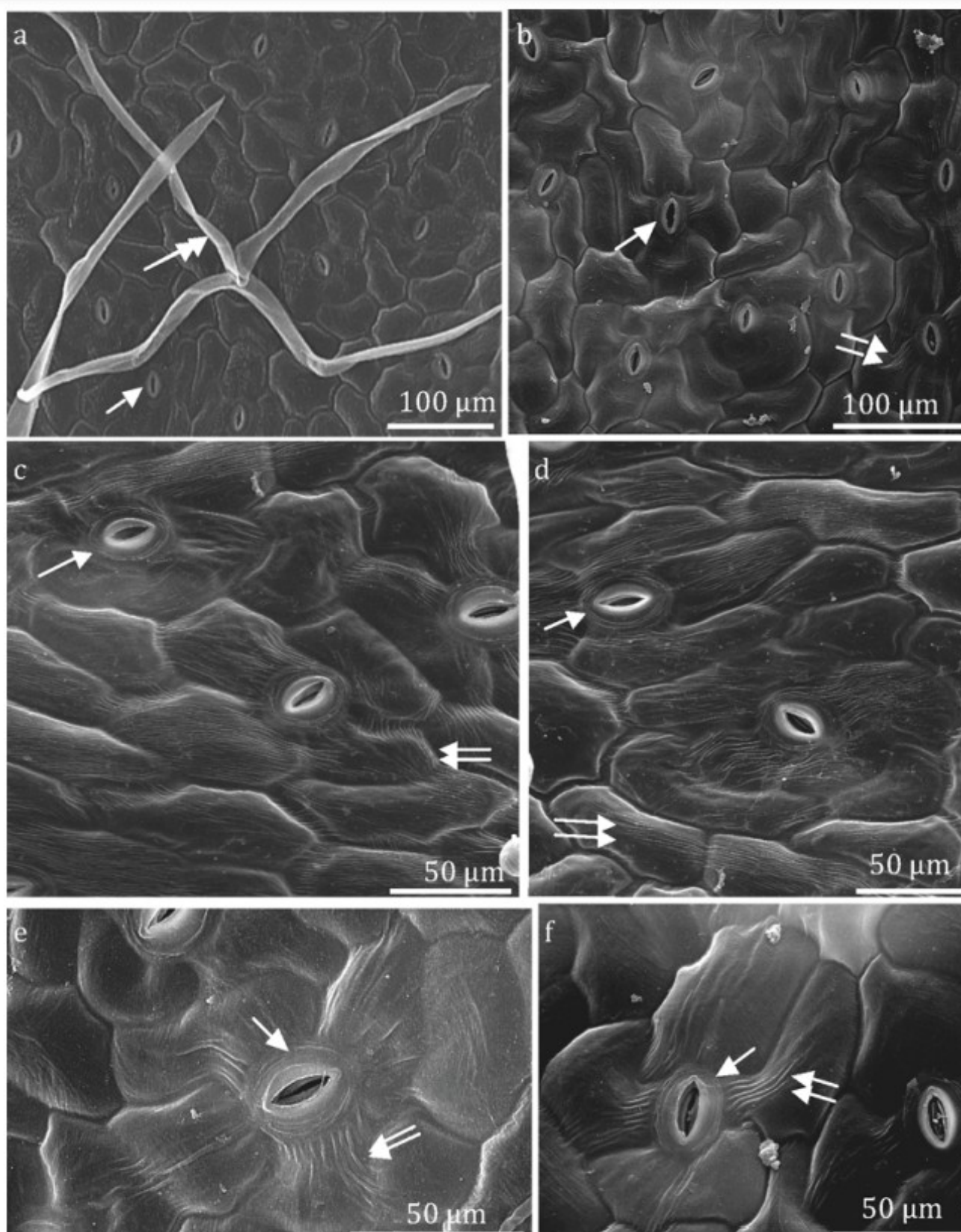
DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

El gènere *Scorzonera* pertany a la tribu de les *Lactuceae* Cass., que a la vegada pertany a la subfamília de les Liguliflores, subfamília amb lígules exteriors prolongades en llengüeta molt exserta, i estils sense engruiximent sota les rames. La tribu es caracteritza per tenir totes les floretes del capitols ligulades. El gènere es distingeix per ser de plantes sense espines, i tenir els aquenís no disposats fent una corona estrellada, però sí tenir-los amb el papus sedós i plomós, amb les setes entrecreuades, tenir el receptacle sense paelles, i les bràctees de l'involucre pluriseriades. Ja dins el gènere, les 4 espècies més comunes, entre les 190 que hi ha al món, aquí al Prepirineu, són: *hispanica* (de fulles lanceolades ondulades poc piloses), *laciniata* (de fulles netament pinnatipartides), *angustifolia* (de fulles filiformes), i *hirsuta*, (de fulles lanceolades molt hirsutes).

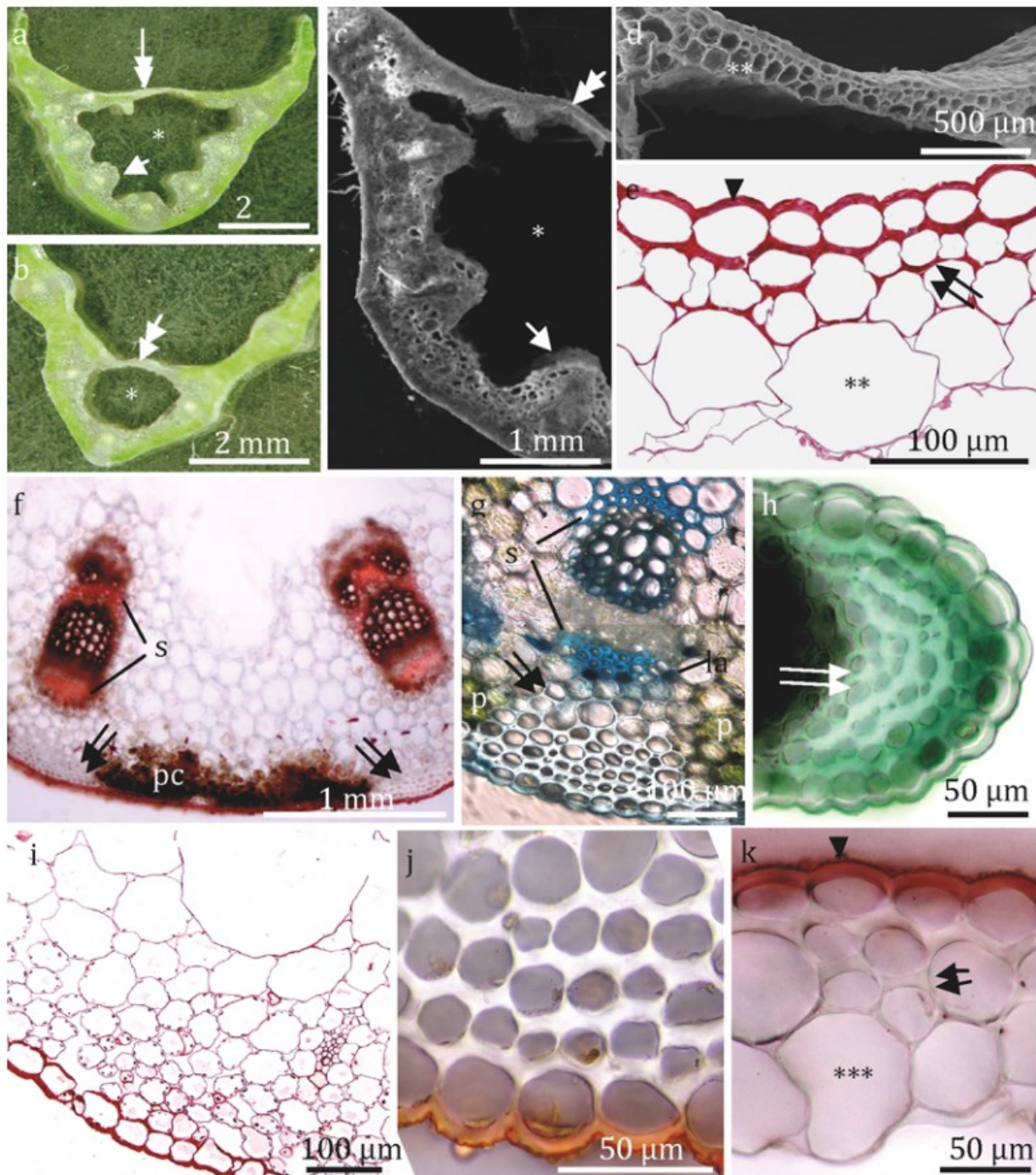
Scorzonera hispanica és una herba vivaç amb rel gruixuda pivotant, fins a 30 cm de longitud, i 3-4 cm de gruix, amb la pell esquerdada, negrosa, sense pèls al llucet que té consistència gairebé de suro. Per dins, la rel és de color marró molt clar i de sabor dolç que recorda les avellanes o els espàrrecs. Tija de 30-70 cm, dreta, policèfala (rarament curta i monocèfala), amb fulles, glabra o molt poc cotonosa. Fulles caulinar nombroses, variables, entre oval-lanceolades i lanceolades-linears (subsp. *glastifolia* Wallr.) o bé linear-graminiformes (subsp. *asphodeloides* Wallr.), o estretides a la base i denticulades netament als marges (subsp. *crispula* Boiss.). Les fulles superiors sempre acaben en punta subulada, són molt menors a les fulles basals, i estan dilatades a la base. Les fulles basals, almenys a la subespècie típica, fan 1-3 × 5-15 cm; i són lanceolades, de marges una mica ondulats, amb alguna dent molt menuda. La pilositat molt esparsa, com de borra, és present a ambdues cares de la fulla. Flors d'un groc clar, de longitud que dobra la de l'involucre. Involucre amb poques bràctees, amples, essent les exteriors més curtes que les internes, i totes amb pilositat similar a la de les fulles. Floretes amb llengüetes de 3-4 mm d'amplada, acabades en 5 dents agudes. Amplada dels capítols aproximada: 5 cm. Aquenís de 12-22 mm, allargats, verrucosos, gairebé espinulosos, amb papus d'arestes peludes, plumoses, amb setes entrecruades.



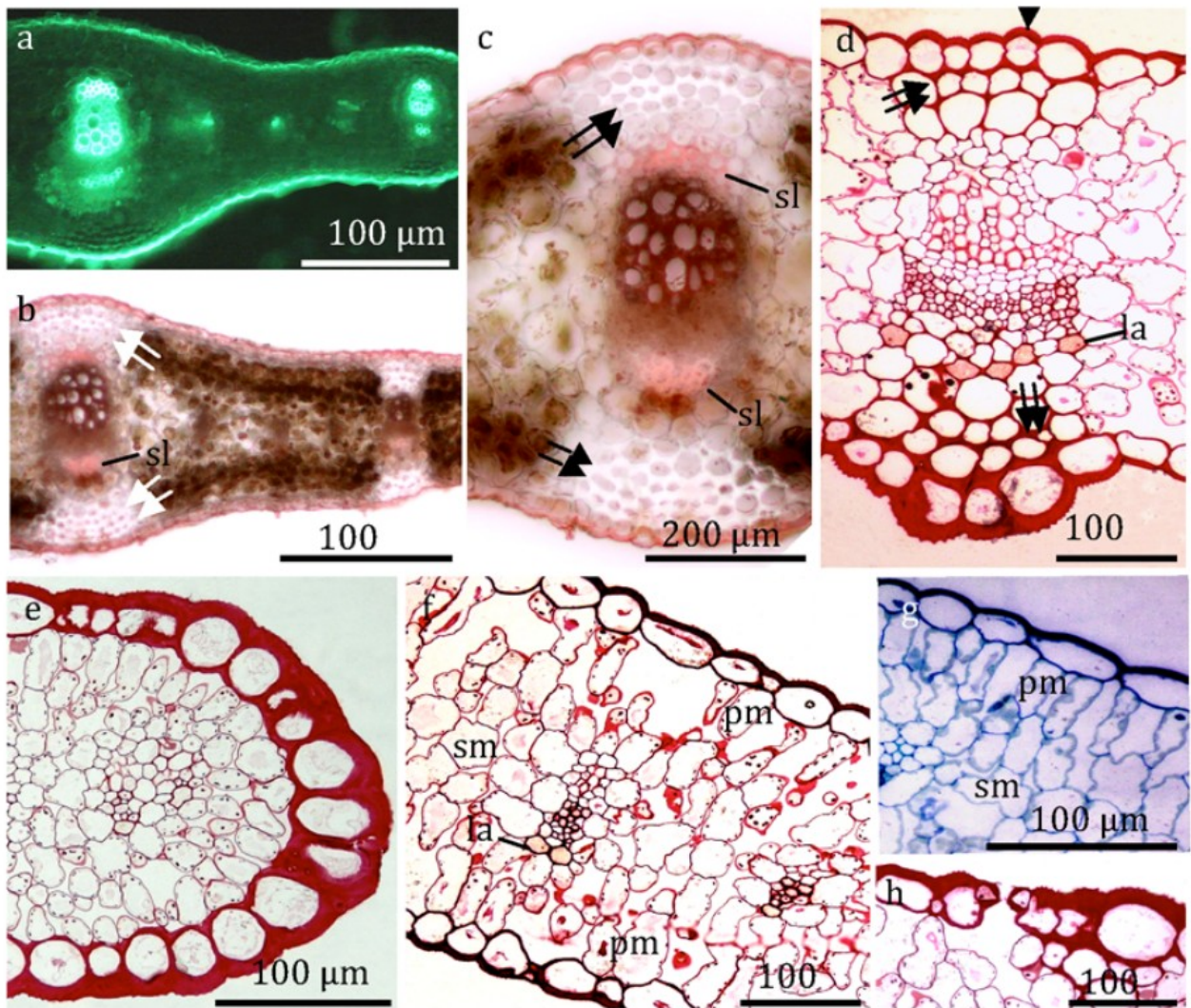
Scorzonera hispanica. Detalls al MEEs dels estomes (→), cutícula estriada, i tricomes eglandulars a l'epidermis del revers de la fulla.



Scrozonera hispanica. Detalls al MEEs de l'epidermis del dors de la fulla dels cultivars 'Maxima' (a,c,e), i 'Meres' (b,d,f).



Scorzonera hispanica. Seccions de fulles basals (a,c-k), i intermèdies (b) del cultivar 'Maxima' (a,b,e,f,h,i,k) i del cultivar 'Meres' (c,d,g,j). **d,e,k**: dors del nervi principal amb 3-4 capes de cèl·lules, paret cel·lular epidèrmica gruixuda (→), i engruiximent col·lenquimatós (doble fletxa), i cèl·lules del mesòfil grans (**). **f,g**: feixos vasculars, fibres col·lequimatoses (sl), cèl·lules del colènquima (doble fletxa), parènquima d'assimilació (pc) i tubs laticífers (la). **h**: cèl·lules del col·lènquima (doble fletxa) reforçant el marge de la làmina de la fulla. **i**: cèl·lules epidèmiques amb paret externa gruixuda, estomes i cèl·lules del mesòfil. **j**: cèl·lules del colènquima tangencial entre l'epidermis abaxial i els feixos vasculars, paret externa gruixuda a les cèl·lules epidèmiques amb lípids tenyits de vermell **k**.



Scorzonera hispanica. Seccions del mig de fulles de la zona intermèdia del cultivar 'Maxima' (b,c,e,f) i 'Meres' (a,d,g,h) **a**: cèl·lules epidèrmiques i elements vasculars al microscopi de fluorescència. **b,c**: capa cutinitzada de la paret cel·lular externa, cèl·lules de col·lènquima a ambdues bandes dels feixos vasculars (→), i fibres esclerenquimatoses (sl). **d**: paret cel·lular externa gruixuda (→), engruiximent col·lenquimatós de la paret cel·lular (doble fletxa), tubs laticífers (la). **e**: marge de la làmina foliar, engruiximent de la paret de les cèl·lules epidèrmiques. **f,g**: cèl·lules del mesòfil en palissada (pm), cèl·lules del mesòfil espongiforme (sm), tubs laticífers (la). **h**: estomes amb protrusions a la paret externa.

MALURES PER FONGS: *Alternaria alternata*, *Alternaria scorzonerae*, *Fusarium oxysporum*, *Rhizoctonia solani*, *Sclerotinia sclerotiorum*,

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

És espècie típicament europea, de terrenys de clima suau més aviat sec, en pastures i brolles esclarissades, en terrenys calcaris. A la península manca a la franja silícica de ponent. A Catalunya es fa en especial a la meitat SW, però també al Prepirineu calcari del NE. La subsp. *crispatula* és més típica del terç SW, però també es troba a l'Empordà. Aquesta subespècie té poques fulles a la tija, molt ondulades i dentades. La subsp. *glastifolia* es fa també a l'Empordà i al Vallès, però és força rara. Té moltes fulles a la tija, enteres i planes.

HISTÒRIA

A Montblanc (Conca de Barberà) el segle XVI explicava NICOLÁS MONARDES que un esclau moro es va fer ric i es va alliberar de l'esclavitud posant remei a les persones a les que havia picat algun escurçó. Al final van descobrir que collia les arrels de l'escurçonera vora el poble i que no era pas cap herba secreta que hagués dut del Magreb. Els afectats bevien el suc de la rel i es curaven ràpidament. El rei LLUÍS XIV feia cultivar aquesta escurçonera als seus jardins i menjava les arrels cuites com a digestives.

USOS CULINARIS

La planta es cultiva sobre tot per vendre'n la rel que es menja cuita, en general, acompanyada de mantega i carn, o barrejada amb les herbes del caldo. També es pot confitar. Les fulles i les flors tendres es couen i es mengen també. Dijous Sant era típic a l'Aragó menjar les arrels pelades crues, i el llucet també, per la seva dolçor.

VIRTUTS I USOS MEDICINALS

- | | |
|--|--|
| • aerofàgia | • ferides |
| • analgèsia | • gingivitis REL |
| • ansietat | • gota |
| • antibacteriana | • hepàtica |
| • antiinflamatòria | • hipertensió |
| • antioxidant | • leucèmia HL-60 REL [p.p. siringaresinol] |
| • aperitiva | • mal d'esquena |
| • arterioesclerosi | • mal d'estómac FLO |
| • bronquitis | • mieloma NCI, MMS-1 REL [p.p. siringaresinol] |
| • càncer de còlon SW-480 REL [p.p. siringaresinol] | • mucolítica |
| • càncer de mama MCF-7/ADR REL [p.p. siringaresinol] LLA | • picades d'escurçó (REL, FUL matxucades UE, UI) |
| • carminativa | • pectoral |
| • catarro (làtex + llet) | • prebiòtica |
| • colesterol alt | • protectora renal |
| • cordial | • refredat |
| • dermatitis | • refrigerant |
| • desmais | • reuma |
| • diarrea FLO | • sudorífica |
| • diürètica | • tònica |
| • epilèpsia | • tristesa |
| • estomacal | • vista cansada |
| • febre | • xarampió |

PRINCIPIS ACTIUS

- | | |
|--|--|
| • (-)-siringaresinol | • 6,9-dihidroxi-4,10,14,15-tetradehidro-guaian-6,12-òlid-9-O-beta-D-glucopiranosid |
| • 1-oxo-bisabola-(2,10E)-dièn-12-ol | • àcid 1-oxo-bisabola-(2,10E)-dièn-12-carboxílic |
| • 2,9-epoxi-curcumèn-12-al | • àcid 1,5-dicafeoil-quínic |
| • 3-O-angeloil-11-beta,13-dihidro-desacil-cinaropicroina-8-beta-D-glucòsid | |

- àcid 13-oxo-(9E,11E)-octadecadienoic
- àcid 3-O-cafeoil-quínic (=clorogènic)
- àcid 3,5-O-dicafeoil-quínic
- àcid 4-O-cafeoil-quínic (=cripto-clorogènic)
- àcid 4,5-O-dicafeoil-quínic (=iso-clorogènic)
- àcid 5-O-cafeoil-quínic (=cis-clorogènic)
- àcid 8,13-oxo-(9Z,11E)-octadecadienoic
- àcid 9-hidroxi-octa-(10E,12E)-decadienoic
- àcid 9-oxo-(10E,12E)-octadecadienoic
- àcid 9-oxo-(10E,12Z)-octadecadienoic
- àcid acètic
- àcid cafeic
- àcid clorogènic
- àcid linoleic
- arginina
- asparagina
- carotenoides FUL
- cautxú natural
- colina
- coniferina
- dihidro-iso-cumarines
- èster metílic de l'àcid 1-oxo-bisabola-(2,10E)-dièn-12-carboxílic
- fibra crua
- flavonoides:
- apigenina
- avicularina
- hiperòsid
- iso-orientina
- iso-quercitrina
- luteolina-di-C-hexòsid
- luteolina-di-C-pentòsid
- miquelianina
- miricetina
- orientina FUL TIJ
- quercetina
- quercetina-O-malonil-hexòsid
- rutina FUL TIJ
- histidina
- inositol
- inulina
- ixerisòsid D
- lactucerol
- lactucina
- levulina
- litostemonol
- Magnesi
- mannitól
- plugitona
- Potassi
- proteases
- puliglutona
- sesquiterpenoides
- tricina
- trigonel·lina
- triterpenoides
- vitamina C

Llavors

- 3,4-dimetoxi-cinamat
- àcid cafeic (derivats)
- àcid p-cumàric (derivats)
- àcids grassos
- apigenina
- beta-sitosterol

MÉS INFORMACIÓ

«Phytochemical composition and biological activities of *Scorzonera* species». KAROLINA LENDZION, AGNIESZKA GORNOWICZ, KRZYSZTOF BIELAWSKI, ANNA BIELAWSKA. Int. J. Mol. Sci (2021): 22(10): 5128 <https://doi.org/10.3390/ijms22105128>

«Micromorphology of the epidermis and anatomical structure of the leaves of *Scorzonera hispanica* L.» MIROSLAWA CHWIL, MARCELA KRAWIEC, PAWEŁ KRAWIEC, STANISŁAW CHWIL. Acta Soc. Bot. Pol. 84(3):357-367 (2015).